

Nummer 25/maart 2014

Nieuwsbrieven van de Stichting 'De Grijpvogel' beogen geïnteresseerden te informeren over wetenswaardigheden in het licht van het doel van de stichting en over onder handen zijnde initiatieven respectievelijk projecten.

Ik stel het op prijs dat er naar hartenlust op de inhoud wordt gereageerd en er bestaat geen enkel bezwaar tegen dat de nieuwsbrieven ook worden doorgestuurd aan andere (potentieel) geïnteresseerden.

Deze nieuwsbrieven worden gepubliceerd op de website van de Stichting De Grijpvogel www.stichtingdegrijpvogel.nl en ook op de website 'Bekiek et mar' http://www.bekieketmar.nl/Bekiek_et_mar/st_De_Grijpvogel.html

1. KORTE SAMENVATTING VAN DEZE NIEUWSBRIEF

- Enkele berichten
 - Gevelsteen met gemeentewapen bij hoofdingang gemeentehuis
 - Lokale politici bemoeien zich teveel met gemeenteraadscampagne 😊
 - De Ovend
 - Saber Mikael
- De Stellingwarver spreukekelinder
- De vlaggen van Ooststellingwerf en Weststellingwerf

2. ENKELE BERICHTEN

- **Wapen is teruggekeerd op gemeentehuis**

Aan de buitengevel van het gemeentehuis is een gevelsteen met het gemeentewapen geplaatst. De gevelsteen is het exemplaar van de oude gesloopte Buttinga ULO. Tijdens de bouw van het gemeentehuis was besloten geen gemeentewapen aan te brengen. De gevelsteen is nu echter weer in ere hersteld bij de hoofdingang. De steen was gedurende vele jaren opgeslagen in het ketelhuisje van de gymzaal aan de Weemeweg in Oosterwolde. De gevelsteen werd teruggevonden tijdens een speurtocht naar de letters van de spreuk 'Iuste iudicate filii hominum' (Oordeelt rechtvaardig, Gij

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

mensenkinderen') die boven de ingang van het oude gemeentehuis hing. Deze letters zijn inmiddels verwerkt in de rugleuning van de nieuwe spreukbank voor het gemeentehuis.

Stichting de Grijpvogel heeft zich ingespannen om de gevelsteen in ere te herstellen. Het bedrijf Kunstwacht uit Delft (dat ook het onderhoud van de publieke kunstwerken in onze gemeente op zich gaat nemen) heeft ervoor gezorgd dat de steen er weer mooi uitziet. De gevelsteen is geplaatst door Bouwbedrijf Doornenbal uit Appelscha.

http://www.ooststellingwerf.nl/portal/nieuws_3183/item/wapen-keert-terug-op-gemeentehuis_10659.html

- **Lokale politici bemoeien zich teveel met gemeenteraadscampagne** 😊

Den Haag – Partijleiders van de grote politieke partijen ergeren zich in toenemende mate aan de bemoeienis van lokale politici met de gemeenteraadsverkiezingscampagne. Verschillende kopstukken hebben hun lokale partijgenoten opgeroepen zich wat meer gedeisd te houden. Zo ook in Ooststellingwerf.

Volgens PvdA-leider Diederik Samsom leiden uitspraken van lokale kopstukken de aandacht teveel af: 'Mijn campagneteam en ik hebben ons dag en nacht ingezet om het kabinetsbeleid uit te leggen. Het helpt dan niet als de PvdA Ooststellingwerf zich te pas en te onpas gaat bemoeien met bijvoorbeeld de publieke kunstwerken in de eigen gemeente.'

Ook CDA-voorman Sybrand van Haersma Buma vindt de bemoeienis ongewenst: 'Deze verkiezingen waren een referendum over dit kabinet. Toen ik dat laatst op de markt aan het vertellen was, kwam de lijsttrekker van het CDA ineens met een flyer over de gevelstenen met het gemeentewapen van Ooststellingwerf aanzetten. Dan is al je harde werk dus voor niets geweest.' In Assen gaan de lokale lijsttrekkers zelfs een aantal keer op tv met elkaar in debat. "Potsierlijk", aldus VVD-fractievoorzitter Halbe Zijlstra, die in Oosterwolde geboren is. 'Mensen zien de hoofden van die raadsleden al vaak genoeg.'

Lijstaanvoerder van Ooststellingwerfs Belang, Sierd de Boer, blijft van deze kritiek verschoond. 'Het is maar goed dat wij geen landelijke partij zijn. Hoeft men zich in Den Haag ook niet druk om ons te maken', aldus De Boer. Op dit punt is Stellingwerf Plus het met hem eens, ook al geldt dit andersom niet. *Vrij naar De Speld (Vaste prik voor onbetrouwbaar nieuws). Met een knipoog dus.*

- **De Ovend**

Binnenkort verschijnen in De Ovend – vertaald in het Stellingwerfs door Sietske Bloemhoff – enkele artikelen over oud-burgemeester Bontekoe, de 'vader' van het gemeentewapen van Ooststellingwerf en zijn worstelingen om dit wapen gewijzigd te krijgen. Deze artikelen zijn samengesteld uit eerder in deze nieuwsbrieven verschenen teksten.

De Ovend is een tweemaandelijks tidschrift veur schrieveri'je in et Stellingwarfs en over de Stellingwarven. Et eerste nommer verscheen in september 1972; in et begun was et een kwartaolblad. De andachtsvelden van De Ovend bin schrieveri'je, tael- en volkskunde en geschiedenis. Et antal bijdraegers het deur de jaoren hen varieerd van zoe'n vuuftiene tot dartig. De Ovend beslat zoe'n 180 bladzieden per jaor.

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

- **Saber Mikael: 'Alles in het leven is kunst, zelfs je gezicht in de spiegel'**

Saber Mikael woont en werkt in Appelscha en is geboren en getogen in Irak. Hij werkt als beeldend kunstenaar en heeft een beeld gemaakt van twee griffioenen: één voor Ooststellingwerf en één voor Weststellingwerf. Hij haalde zijn inspiratie uit oude boeken, want de griffioen is volgens hem ook een historisch dier. 'Ik heb de griffioenen met de koppen en handen naar elkaar toe gezet zodat ze elkaar ontmoeten op één punt net als de beide gemeenten dat doen tijdens het sportgala', vertelt Mikael. 'De griffioenen zijn gemaakt van kunststof en de sokkel van roestvrij staal. De vorm komt vanuit de historie en de kleuren komen uit de natuur'.
Bron: Nieuwe Ooststellingwerver 20 maart 2014

3. DE STELLINGWARVER SPREUKEKELINDER

Wie elke keer de 'Stellingwarver spreukekelinder' koopt tijdens de 'jaarlijkse sutelaktie van de Stellingwarver Schrieversronte' zal hebben bemerkt dat op de omslag oude tekeningen staan afgebeeld van de gemeentewapens van Ooststellingwerf en Weststellingwerf.

1818 Hoge Raad van Adel

Spreukekelinder

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

De kalender wordt uitgegeven door Uitgeverij Van de Berg in Almere. Uit navraag aldaar blijkt dat de afbeeldingen zijn ontleend aan het boek 'Gemeentewapens in Nederland, naar het officiële register van de Hoge Raad van Adel' met daarin een inleidende tekst van Mr. J.H. Keuzenkamp (VNG-Uitgeverij 's-Gravenhage 1989). Uit de toelichting in het begin van dit boek blijkt dat voor de wapenafbeeldingen in deze uitgave in de eerste plaats is teruggegrepen op het tweedelige werk 'Nederlandsche wapens van het Rijk, de Provinciën en de Gemeenten voorts van Waterschappen, Heerlijkheden enz., beschreven volgens het Officieele register' – De Bilt 1941/1943'.

Kijken we goed naar beide afbeeldingen hierboven, dan kunnen we veronderstellen dat de tekenaar van het exemplaar van de spreukekelinder zich waarschijnlijk heeft gebaseerd op de tekening zoals die bij de Hoge Raad van Adel is ingediend in het jaar 1818. Toenmalig Secretaris van de Hoge Raad van Adel mr. O. Schutte schrijft in zijn woord vooraf hierover het volgende.

'Van 1862 dateert [...] een uitgave, verzorgd door W.J. Baron d'Ablaing van Giessenburg, van alle toen bij de Hoge Raad van Adel geregistreerde wapens van publiekrechtelijke lichamen: de fijne zwart-wit tekeningen in steendruk, vervaardigd naar de afbeeldingen in de registers, maken nog steeds indruk.

De eerste uitgave in kleur, door Koffie Hag, dateert van 1924: de heraldische tekenaar T. van der Laars tekende de wapens van alle toen bestaande en opgeheven gemeenten en waterschappen in de voor hem kenmerkende eigen stijl.

Nog drie zagen het licht, maar alle in zwart-wit: in 1942 twee delen, die bekend staan onder de naam van de uitgever, De Branding, en waarbij weer gebruik gemaakt werd van de tekeningen uit 1862, die eveneens dienst deden als illustraties van Klaas Sierksma's Prismaboek (1968); de wapens die na 1862 waren vastgesteld, werden hier uiteraard aangevuld.

C. Druif bracht in 1965 een uitgave met opnieuw getekende wapens. Men ziet: sedert de stichting van het Koninkrijk slechts één werk in kleur, maar dan uniform door één

kunstenaar in zijn persoonlijke stijl getekend en de overige zwart-wit, maar gedeeltelijk wel volgens de stijl van de officiële registers'.

4. DE VLAGGEN VAN OOSTSTELLINGWERF EN WESTSTELLINGWERF

In de vorige nieuwsbrief heb ik iets geschreven over hetgeen er in 1963 is gebeurd bij de totstandkoming van de vlag van de gemeente Ooststellingwerf. Oud-burgemeester Bontekoe van Ooststellingwerf had hierin een aanzienlijk aandeel en dat blijkt bij nader inzien ook het geval bij de totstandkoming van de vlag van Weststellingwerf. Bontekoe werd als *de* heraldische autoriteit gezien en aldus zou zijn inbreng als vanzelfsprekend kunnen worden vertrouwd. Uit archiefstukken zijn nu nog meer interessante wetenswaardigheden uit die tijd vermeldenswaard.

Bontekoe bleek een eigenzinnig ontwerper, die om die reden vaak overhoop lag met de Fryske Rie foar Heraldyk en ook met de Hoge Raad van Adel. Volgens de Fryske Rie had hij zo zijn eigen ideeën. Deze waren weliswaar over het algemeen heraldisch correct, vond de Rie, maar leidden vaak tot erg overladen wapens en waren te veel gestoeld waren op de Engelse heraldiek: 'Met vlaggen had hij niet zoveel en dat blijkt ook vaak uit zijn ontwerpen (hoewel er best wel enkele de moeite waard waren). Zijn basis was een witte lap waarop dan iets moest worden ingevuld'.

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

De vlag van Ooststellingwerf

Zoals vermeld, nam de Fryske Rie foar Heraldysk dus in maart 1963 het initiatief om voor alle gemeenten in de provincie Friesland vlaggen te ontwerpen in het kader van de aanstaande grote tentoonstelling, de Frisiana, die in september 1963 in Leeuwarden zou worden gehouden.

In juni 1963 zendt de Rie een brief naar toenmalig burgemeester Bontekoe met daarbij een vlagontwerp van de heer Vleer¹ met – volgens de brief – de volgende beschrijving: *'banen rood, wit en groen, rode bol met gele ster'*. Dit geheel conform de zienswijze van de Fryske Rie over de wijze waarop het gemeentewapen van Ooststellingwerf zou moeten worden ingevuld.

Omdat het de Rie wenselijk lijkt dat de beide zuster gemeenten vlaggen krijgen die de verwantschap uitbeelden, geeft ze tevens een beschrijving voor het ontwerp voor Weststellingwerf.

Dit ontwerp kon het desbetreffende college van B en W niet bekoren en daarom verzoekt dit college de heer Bontekoe om een oordeel betreffende de beide ontwerpen. Mocht hij zich hiermee kunnen verenigen, dan zou de Rie opnieuw contact kunnen zoeken met Weststellingwerf. Zo niet, dan wordt Bontekoe verzocht zelf een stel vlaggen voor beide gemeenten te ontwerpen of daarover met de Rie te willen overleggen.

In juli komt er een reactie van Bontekoe. Hij schrijft daarin dat hij de laatste tijd een groot aantal vlaggen voor hoofdzakelijk Drentse gemeenten heeft ontworpen. Dat hij nog geen vlag voor zijn eigen gemeente heeft ontworpen, ligt ook in het feit dat hij eigenlijk weinig voelt voor gemeentevlaggen, tenminste zover deze niet te water of op een groot recreatie- of kampeerterrein getoond kunnen worden.

Hij had de zaak inmiddels ook bij de buurgemeente aangekaart en ook daar bleek men niet al te enthousiast. Men sprak af om eerst de plaatselijke organisaties te raadplegen over voldoende belangstelling voor dit onderwerp.

Mocht dat al het geval zijn, dan geeft hij te kennen in dat geval liever zelf een ontwerp te willen maken en dat de groene kleur uit het ontwerp van Vleer, als verwijzing naar de grond waarop de griffioen staat, zeker niet te zullen gebruiken, daar deze er net op hun verzoek in een nieuw wapendiploma was weggelaten.

(Hier duidt Bontekoe op het door hem 'geïnspireerde' besluit van de gemeenteraad van Ooststellingwerf in 1962 om de groene grasgrond uit de afbeelding van het gemeentewapen te verwijderen).

In november 1963 bleek dat er binnen de gemeente toch genoeg animo voor een gemeentevlag bestond, blijkens de kopie van het raadsbesluit en een afbeelding van deze vlag die door Bontekoe aan de Rie werd toegezonden.

Dit raadsbesluit van 2 oktober 1963 nr. 9 luidde als volgt:

'Een vlag, waarvan de lengte zich verhoudt tot de hoogte als 3 : 2, gedeeld van rood en wit, met dien verstande, dat de deellijn op een derde van de lengte is aangebracht, gemeten van de broekzijde; over alles heen een gaande griffioen van het een in het ander.'

De meningen binnen de Rie over dit ontwerp waren verdeeld. Ze benadert Bontekoe hierover met het verzoek om een motivatie bij dit ontwerp, omdat men naast de 'vreemde' verdeling van de vlag ook het geel van de ster miste.

De motivatie van Bontekoe, om de griffioen van het een in het ander af te beelden, lag slechts in het feit *dat hij dit een fraai effect vond hebben en dat dit in zijn ogen een voldoende dringende reden was*. Bovendien moest men niet al te bang zijn om eens wat fleurige ornamenten toe te passen en van de gebaande wegen af te wijken. In een P.S. geeft hij nog aan dat het geel in dit ontwerp zou storen en dat het nergens staat dat dit er in moet.

. ¹ Genealoog Wigle Tsjerk Vleer (1919-1999) uit Hardegarijp.

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

(Het geel duidt op de gouden zespuntige ster ('een gulden star') zoals die door de Hoge Raad van Adel in het jaar 1818 was aangeven voor het ontwerp van het gemeentewapen van Ooststellingwerf. De oorspronkelijke tekst van het wapendiploma luidt in het kort:

I : 25 maart 1818

"Van zilver, beladen met een griffioen van keel, gekeerd naar de linkerzijde van het schild, hebbende tusschen de voor en achter pooten een roode bal, beladen met een gulden star."

De vlag van Weststellingwerf

Uit een brief van de Rie van juni 1963 was al gebleken dat de gemeente Weststellingwerf reeds een ontwerp voor een vlag in huis had.

De beschrijving van dit ontwerp was: vijf even hoge horizontale banen, van boven naar beneden rood, wit, rood, wit en rood, en over de drie middelste banen heen aan de broekzijde een rode bol met daarop een 5-puntige witte ster.

Ook hier bleek dat de gemeente het ontwerp niet kon bekoren, waarna er overleg met de burgemeester van de buurgemeente (Bontekoe) plaatsvond.

Bij raadsbesluit van 9 december 1963 blijkt dat de volgende vlag werd vastgesteld:

"Een vlag, waarvan de lengte zich verhoudt tot de hoogte als 3 : 2, gekwartileerd van wit en rood, met dien verstande, dat de verticale deellijn op één derde van de lengte is aangebracht, gemeten van de broekzijde; over alles heen een gekwartileerd kruis van het een in het ander, in de bovenhoek van de broekzijde een rode gaande en omziende griffioen."

Ook dit betreft een ontwerp van Bontekoe.

Al met al kunnen we dus vaststellen dat de besluiten van de beide gemeenteraden over de vlaggen voor beide gemeenten zijn gebaseerd op eigen subjectieve opvattingen van oud-burgemeester Bontekoe. Voor het werk van Bontekoe kan veel waardering worden opgebracht. Voor sommige van zijn opvattingen en gedragingen geldt dit minder. Beide gemeenten moeten het nu, zonder dat men zich daarvan voldoende bewust is, stellen met afbeeldingen van gemeentewapens en gemeentevlaggen waarvan de motieven achter de ontwerpen eigenlijk niet kloppen. Een historische vergissing die in de komende tijd nog ereis zou moeten worden heroverwogen.

Stichting De Grijpvogel/Frans Wuijts/maart 2014